

Rasspecifik avelsstrategi för basenji



2016-04-02

(FCI-nummer 43, specialklubbstillhörighet SSUK)

Innehållsförteckning

Förord.....	3
Bakgrund.....	4
Basenjin i Världen.....	5
Mål och avelsstrategier - grundprinciper för avels- arbetet.....	5
Basenjin i Sverige.....	6
Population/avelsstrukturer.....	6
Mentalitet/funktion.....	9
Hälsa.....	11
Exteriör.....	16
Uppföljning.....	17

Förord

Processen som ledde fram till ett första RAS-dokument för basenji var lång men glädjande nog rönnte arbetet ett stort intresse bland rasens uppfödare. Det var 3 välbesökta uppfödarmöten där RAS har varit ett huvudtema och i rastidningen, Basenjibladet, publicerades det under arbetets gång artiklar med anknytning till RAS-arbetet. Det dokument som presenterades var resultatet av diskussioner som förts och som majoriteten av uppfödarna inom Svenska Basenjisällskapet stod bakom.

Man kan säga att arbetet påbörjades med att SKK: s avelspolicy publicerades i Svenska Basenjisällskapets (SBS) rastidning Basenjibladet, nr 1/2001.

2002-10-19 anordnades en uppfödarträff med P-E Sundgren som pratar om ”Avel i liten population med defekter”.

I april 2003 skickades det ut en hälsoenkät till alla kända tidigare och nuvarande ägare av basenji. Svar angående 234 hundar inkom.

I Basenjibladet 2/2003 publiceras en artikel om den ”nya” basenjiögonsjukdomen, basenjiiretinopati, av Berit Wallin Håkanson.

I Basenjibladet 4/2002 finns information om RAS från SKK: s avelskommitté.

I Basenjibladet 1/2003 finns en artikel, ”Fanconis syndrom, en uppdatering” av Mia Löwbeer

2004-01-17 anordnas en uppfödarträff med diskussioner om RAS för uppfödare i Skåne-regionen.

I Basenjibladet 4/2003 finns en artikel, ”En helg med avelsfrågor i centrum” med en rapport från avelsrådskurs steg I och information om RAS av Henriette Folke

I Basenjibladet 1/2004 finns en artikel, ”Inavel och dess effekter” av Henriette Folke

2004-04-25 anordnas en uppfödarträff med diskussioner om RAS och med föreläsningar av vet Berit Wallin Håkanson angående rasens ögonsjukdomar och vet Astrid Hoppe angående fanconis syndrom.

I Basenjibladet 2/2004 finns en artikel, ”Statistik och diskussioner om basenjiavel för valpar födda 1999-2002” av Henriette Folke

2004-07-03 anordnas ett uppfödarmöte med diskussioner om RAS i samband med rasspecialen.

2004-09-07 RAS-förslaget för basenji går ut på remiss till alla uppfödare och andra intresserade. Förslaget finns också på SBS hemsida. Svarstid 1 månad. 20 svar med synpunkter inkom.

2004-10-23 Uppfödarmöte med diskussioner om RAS-förslaget. Mötet enades om ett slutförslag för RAS för basenji. Närvarande på mötet var ca 25 uppfödare och övriga intresserade.

Den första revideringen av RAS förbereddes genom fyra uppfödarmöten, i Gistad februari 2009, i Stockholm augusti 2009, i Skåne oktober 2009 och i Norrköping mars 2010. Information om Fanconi och Fanconitesten utlagd på hemsidan 2007. Förslag till revidering utsänt till uppfödarna 2011-02-16. Revideringen fastställd av uppfödar- och medlemsmötet 2011-03-06 och godkändes av SKK i januari 2012.

2016 års revidering innebär en anpassning av texten, dels med tillägg av statistik från 2010-2014 och enkätsvar från 2015 samt tillägg/ändringar gällande hälsofrågor. Arbetet påbörjades 2015 med att en enkät lades ut på hemsidan och att mail skickades till alla uppfödare om detta, samt att blänkare om enkäten fanns med i julnumret av Basenjibladet 2015. Förslag till revidering skickades ut till uppfödarna 2016-03-20. Medlems- och uppfödarmöte om RAS hölls 2016-04-02 i Jönköping i samband med årsmötet, varpå revideringen fastställdes på årsmötet samma dag. Tillägg av stycke om mentaltest BPH har gjorts efter önskemål av specialklubben.

För Svenska Basenjisällskapet

Madelene Lönn

Mia Löwbeer

Bakgrund

Basenji – hunden som inte kan skälla. Det är väl för det den är mest känd denna lilla särpling ifrån Afrika som anses stå urhunden nära. Basenji härstammar från de centrala delarna i Afrika och har funnits i de mest isolerade trakterna. Detta har möjliggjort att de bevarats som ras genom kanske årtusenden. Man har funnit basenjilikhundar i pyramiderna och på grottmålningar. Även om dessa trakter varit sällsynt drabbade av både krig och svältkatastrofer sedan dess, finns det ändå anledning att tro att det fortfarande finns basenji kvar i Afrika som lever på samma sätt som deras förfäder gjort i kanske tusentals år.

En basenji skäller alltså inte, men är långt ifrån stum. De kan göra enstaka skalliknande läten som används som varningsljud. De kan morra och gnälla och de har också ett alldeles eget läte – de joddlar när de är glada. Ett ljud som är som ljuv musik i öronen på alla rasentusiaster. Ytterligare tecken på att de står urhunden nära är att tikarna oftast bara löper en gång om året. I vår del av världen inträffar den löpperioden i september – november. Det medför att de allra flesta basenjivalpar föds ungefär samtidigt, någon gång under senhösten/vintern. En annan viktig specifik egenskap som basenjihanarna har, och som visar hur anpassade de är till sin ursprungsmiljö, är att de för att minimera sin egen lukt och för att skydda dem och därmed skydda sin förmåga att fortplanta sig, kan dra upp testiklarna vid fara. Något som även i dag kan inträffa i stressade situationer till exempel på en utställning.

I Afrika har basenjin alltid varit en uppskattad jaktkamrat. De jagar tillsammans med sina ägare och för att jägarna ska höra var någonstans hundarna är bär de klockor av trä. Hundarna jagar i flock och använder både syn och luktsinne. De är snabba och explosiva jägare snarare än långdrivare. Deras jaktsätt kräver att de både kan samarbeta och ta självständiga beslut.

Basenjin introducerades i västvärlden på 1930-talet. Det var då man för första gången fick rasen att överleva i England. Försök hade gjorts tidigare men de första hundarna som kom avled i valpsjuka och de som kom därefter överlevde inte valpsjukevaccinationerna. Eftersom aveln på basenji, utanför Afrika, till största delen är baserad på de relativt få individer som då togs in till England har rasen en i grunden mycket snäv avelsbas. Större tillskott till genpoolen har skett genom de importörer som kom från Kongo i slutet på 1980-talet, 2006, 2008 och 2010. Några enstaka importörer från Afrika har också kommit till andra länder men deras genomslag på aveln har varit mycket begränsad. Med importörerna från DR Kongo i slutet på 1980-talet fanns det också några med den ”nya” färgen brindler. En färg som efter många och långa diskussioner i England (det land som av FCI räknas som rasens hemland) slutligen blev godkänd även här 1999.

Till Sverige kom basenji 1951 genom ett par importörer från England. Det föddes ett 10-tal kullar under 1950- och 1960-talen men aveln tog inte fart på allvar förrän på 1970-talet. Idag ligger valpregistreringarna stadigt på ca på 70-80 per år. Rasen har ett 20-tal etablerade uppfödare och nya kommer hela tiden till. Ända fram tills i början på 1990-talet var i stort sett hela avelsmaterialet baserat på hundar ifrån England. I och med att det då infördes lättnader i införselreglerna har också utbytet med övriga världen ökat väsentligt. I dag har vi en bredare avelsbas med tillgång på hundar från övriga Europa, Australien och USA. Importen av hundar och användandet av hundar från andra delar av världen har ökat betydligt. Vi har även fått in en direktimporterad tik från DR Kongo. Rasen är dock fortfarande beroende av att ständigt få in nytt blod utifrån då genpoolen är snäv.

Basenjin används i dag framför allt som sällskaps- och utställningshund. Andelen hundar som någon gång ställts ut på en officiell utställning är hög. Lure-coursing är också på väg att bli en populär aktivitet och är något som passar utomordentligt väl för dessa snabba jägare. Det finns också basenjier som tävlat och haft framgångar i lydnad, agility och viltspårprov.

Basenjin i världen

Basenjin kommer ursprungligen från Centralafrika men har fått stor uppskattning i alla delar av världen. Det finns fortfarande en värdefull genetisk reserv i avlägsna isolerade områden i Afrika.

Den svenska populationen är grundad på import från England på 1950-talet. Tyvärr finns inga hundar kvar av dem, utan dagens stam härstammar från en nyare importvåg från England på 1970- och 80-talen och ett flertal import från USA/Canada, Nya Zeeland/Australien och ett flertal länder i Europa.

I Europa finns många hundar med engelsk bakgrund men under senare år har import från USA fått allt större betydelse. Övriga Europas inflytande över den svenska stammen har ökat då lättnad i införselreglerna genomförts. Bland rasklubbarna i Europa är det flera som arbetar aktivt med avels- och hälsofrågor.

USA och Kanada byggde också sin stam på import från England men även på några afrikanska import som kom tidigt till USA. I USA finns en ganska stor basenjipopulation och en väl fungerande rasklubb. Man arbetar mycket med hälsofrågor och är bland annat inblandade i flera forskningsprojekt. Klubben har inga avelsregler utan varje uppfödare gör sina egna risktaganden utifrån sin egen erfarenhet och kunnande. Direktimporter från USA har ökat betydligt och med de nya införselreglerna har det också öppnat upp möjligheten att låna in avelshundar till Sverige. Det har även skett import av sperma från USA till Sverige. Till USA har det också importerats nya hundar från DR Kongo i slutet av 1980-talet, 2006, 2008, 2010 och från Sudan 2015. Det finns hundar i Sverige som är släkt med dessa hundar i varierande grad. En tik med enbart det afrikanska blodet är importerad från USA till Sverige. Här finns också en direktimporterad tik från DR Kongo. En direktimporterad hane därför finns också i Finland, och några direktimporter i Tyskland.

Australiens basenjipopulation bygger till största delen på import från England. På senare år har det även importerats till Australien från USA och hittills också tre hundar från Sverige.

Till Sverige och Norden har ett flertal hundar importerats, vilka har gjort avstamp i vår population, både som avelsdjur och framgångsrika utställningshundar. Flera svenska uppfödare har exporterat hundar till uppfödare världen över. Den ökade importen och exporten gör att varje uppfödare måste göra sina egna efterforskningar vad gäller hälsa och stamtavlor.

Mål och avelsstrategier - Grundprinciper för avelsarbetet

Avel och uppfödning skall ske i överensstämmelse med djurskyddslagstiftningen, SKK:s grundregler och SKK:s avelspolicy samt de rasspecifika avelsstrategier som utarbetats av Svenska Basenjisällskapet (SBS).

Generella riktlinjer för avelsarbetet ska vara:

- Att sätta funktion, hälsa och mentalitet i förgrunden för avelsarbetet.
- Att bara avla på friska hundar.
- Att bara avla på hundar som kan fortplanta sig naturligt avseende både parning och valpning.
- Att alltid använda sig av försiktighetsprincipen i avelsarbetet.

Basenjin i Sverige

Population/avelsstrukturer

Registreringssiffrorna har stadigt ökat och ligger nu i snitt på 88 individer per år räknat på de senaste 5 åren¹.

År	1980	1984	1988	1992	1996	2000	2004	2008
Reg antal	19	16	12	51	42	62	57	72
Inavel %	10,1	6,6	1,1	4,8	3,9	1,7	2,2	0,7
Genomsnittlig kullstorlek	4,2	4	4,5	4,2	3,5	4,6	4,4	4,3
År	2012							
Reg antal	83							
Inavel %	1,4							
Genomsnittlig kullstorlek	6,4							

Om man tittar på basenjiaveln i Sverige ett antal år tillbaka visar det sig att det bedrivits avancerad inavel. Orsakerna till det var antagligen flera, men en starkt bidragande orsak var naturligtvis de stränga införselregler som gällde ända fram till början på 1990-talet. En annan orsak till inaveln var den allmänna uppfattningen bland hunduppfödare, att endast genom att avla på besläktade individer kunde vissa önskvärda egenskaper bevaras. Ibland gick denna så kallade linjeavel så långt, att man parade hundar som var mycket närbesläktade. De senaste åren har dock det större utbudet av mer obesläktade avelsdjur, och en ökad medvetenhet hos uppfödarna om inavelns negativa konsekvenser, gjort att inavelsgraden² legat på en nivå som är helt acceptabel. Att inavelsgraden har minskat visar sig också på den genomsnittliga kullstorleken där en mycket stor ökning noteras!

1993 hade vi en smal avelsbas i Sverige som vi dock utnyttjade maximalt och utökade med att använda utländska hundar. Till år 2002 ökade vi väsentligen avelsbasen i landet, huvudsakligen genom att importera avelsdjur och använda utländska hundar (från Europa, USA, Australien och Afrika). En alldeles för hög andel av använda avelsdjur var nära släkt med varandra. Under åren 1999-2003 var 50 av de födda valparna kusiner. Det medförde att i stort sett vart femte valp (19,7 %) som föddes i Sverige under de åren var kusiner med varandra. För att öka den genetiska variationen och därmed bredda avelsbasen är det alltså viktigt att söka avelsdjur vars mor- och farföräldrar inte redan har många barnbarn.) Efter 2003 har ett antal hundar importerats till Sverige, även dessa från olika delar av världen. De har gett ett nytillskott till genpoolen, men även här finns viss släktskap, både med de linjer som redan fanns i Sverige och mellan de importer som kommit in. Det gäller också att använda importer på rätt sätt, d v s att blanda med det vi redan har och inte bara med varandra, vilket tyvärr har gjorts på andra håll när det gäller t ex importer från Afrika. Vi har dock i nuläget inte några som helst problem med matadoravel i rasen här i Sverige, och antal barnbarn enligt Avelsdata ligger på en lägre nivå än tidigare.

¹ Som underlag för statistiken används Genetica Lathunden och avelsdata från SKK.

² Alla inavelsberäkningar baserar sig på 5 generationer (enligt tabellmetoden).

Statistik avseende de kullar som föddes under åren 1999-2010 visar att det har använts många olika hanar till kullarna. Även om släktskapet mellan avelsdjuren är hög så har det ändå inte förekommit matadoravel på enskilda hundar.

	1999-2002	2003-2006	2007-2010	2011-2014
Antal kullar	46	65	68	64
Antal använda hanhundar	34	59	61	60

Att senarelägga avelsdebuten för avelsdjuren har flera fördelar. En basenji är fysiskt tidigt utvecklad men behöver några år på sig för att mogna psykiskt. Att utvärdera en basenjis mentala egenskaper före cirka tre års ålder är därför vanskligt. Tikarna behöver dessutom uppnå en viss mognad för att kunna axla ansvaret för en valpkull. Eftersom de flesta ärftliga sjukdomar som finns i rasen inte heller debuterar förrän i 4-7 årsåldern så finns det vinster med en relativt sen avelsdebut.

Föräldrarens ålder vid första valpkull.*

	1990		1991		1992		1993		1994		1995		1996		1997		1998		1999		2000		
	H	T	H	T	H	T	H	T	H	T	H	T	H	T	H	T	H	T	H	T	H	T	
0 - 6 månader																							
7 - 12 månader				1	1						1	1			1		1						
13 - 18 månader									2	1			1		1	1	1						
19 - 24 månader	1		1	1		1	1		1					1	2	3	1			1	1	2	
2 - 3 år	3	4	1	2	2	4	3	2		4	2	3	6	3	4	4	3	6	3	1	4	5	
4 - 6 år			3	1	1	2	1	1	2	1				4	1		2	3		1	1		
7 år och äldre					1	1			1														
Tot antal kullar födda	4		6		11		7		14		7		16		12		15		9		10		

	2001		2002		2003		2004		2005		2006		2007		2008		2009		2010		2011		
	H	T	H	T	H	T	H	T	H	T	H	T	H	T	H	T	H	T	H	T	H	T	
0 - 6 månader																							
7 - 12 månader							1			1		1							2				
13 - 18 månader											1		1										
19 - 24 månader			1	1	3	1	1	1	3	1	2	2	2	2	2	2	1		1	3	1		
2 - 3 år	4	6	2	4	2	4	2	5	4	8	7	9	6	2	5	5	6	12	4	5	6	7	
4 - 6 år	1	1			2	4	2	2	3	4	3	2	1	3	1	5	3	3	1	2	3	3	
7 år och äldre					2			1			1				1		1		1		2		
Tot antal kullar födda	13		9		12		17		17		19		18		16		23		14		20		

	2012		2013		2014		2015																
	H	T	H	T	H	T	H	T															
0 - 6 månader																							
7 - 12 månader	1																						
13 - 18 månader																							
19 - 24 månader	2	1		1		1	1	1															
2 - 3 år	3	5	6	6	8	7	2	2															
4 - 6 år	1			8	3	1	0	2															
7 år och äldre					1																		
Tot antal kullar födda	13		16		15		10																

*när valparna föds.

För att underlätta för valpköpare som är intresserade av rasen så att de kan hitta uppfödare av basenjisk har rasklubben en valphänvisning på sin hemsida. För att få med sin kull där gäller vissa krav, bl a att avelsdjuren är ögonlysta. Eftersom kraven som ställs på uppfödarna kan ändras gäller det som står på hemsidan.

Genetisk variation

Inavel är kombinationer mellan hundar där föräldrarna är mer släkt med varandra än genomsnittet i rasen. Inavel medför att anlagen för vissa egenskaper dubbleras. I och med dubblering av ett anlag så försvinner ett annat anlag. Det gör att genpoolen utarmas och att antalet möjliga genkombinationer väsentligen minskar. De gener som förlorats inom rasen går aldrig att få tillbaka. Eftersom inavel även dubblerar de sjukdomsgener som finns inom alla raser leder det också till att antalet sjuka hundar ökar, och att dessa gener sprids väsentligen snabbare i rasen. Inavel är ogynnsamt för livskraft, hälsa, prestation och produktion. Det är därför viktigt att hålla inavelsgraden på en låg och kontrollerad nivå. Inavelsgraden är ett mått på ökningen av andelen gener som fördubblats till följd av inavel. För att bevara den genetiska variationen i rasen är det önskvärt att inavelsgraden på populationsnivå inte överstiger 2,5 %, räknat på fem generationer. Det är en gräns som brukar anges för att förlusten av genetisk variation ska vara så långsam att populationen även på lång sikt ska kunna förbli livskraftig.

Populationsstorlek/avelsbas

Effektiv populationsstorlek är ett mått på hur väl tillgängligt avelsmaterial används inom rasen. Även i numerärt stora raser kan den effektiva populationsstorleken vara liten beroende på att användandet av få och närbesläktade individer i aveln. Det medför att värdefulla gener går förlorade och att inavelsgraden ökar. För basenjin ligger värdena för den utnyttjade avelsbasen strax över den nivå som anges som kritisk för att en ras på sikt ska överleva. Den tillgängliga avelsbasen är större. Det finns alltså betydligt fler möjliga avelsdjur i Sverige än som används. Rasen är dock fortfarande helt beroende av att det importerats och används avelsdjur från utlandet för att bredda avelsbasen. För att öka den effektiva populationsstorleken är det alltså viktigt att sträva efter att använda så många och obesläktade hundar i aveln som möjligt. *Det är bara genom överanvändning av enskilda avelsdjur som en genetisk defekt kan få betydande spridning i en djurstam.*

Möjligheterna till genetisk variation ökar om man ser till hela Europa som "vår" population. Europa har ett stort inflöde av nya hundar och vi i Sverige använder många av dessa hundar i vår avel. Eftersom vi inte bör sträva efter att öka antalet kullar som föds i Sverige p g a att det inte finns avsättning för fler valpar, är det bättre att utöka det geografiska området, vilket numera är möjligt.

Mål

Att bedriva aveln så att vi på bästa sätt använder det tillgängliga avelsmaterialets möjligheter till genetisk variation och undviker snabb förlust av genetisk variation.

Att inavelsgraden för rasen inte överstiger 2,5 % per år, räknat på fem generationer.

Avelsstrategi

Att sträva efter en ökad användning av hundar från utlandet som inte redan är släkt med det material som finns i landet.

Att inget avelsdjur, varken hane eller tik, skall vara förälder till fler än 5 % av valparna i sin generation. En generation beräknas till fem år. Siffran uppdateras och anges i varje års uppföljning.

Att använda hel- och halvsyskon till fullanvända avelsdjur med försiktighet.

Att undvika upprepade kombinationer.

Kombinationerna ska inte innebära en inavelsgrad överstigande 6,25 %, räknat på fem generationer (enligt tabellmetoden), motsvarande kusinparning.

Mentalitet/funktion

Basenjin är en aktiv ras som kräver en hel del stimulans både psykiskt och fysiskt. För att trivas med rasen måste ägaren förstå dess speciella särart som är mycket präglad av ursprungsmiljön. I Afrika är miljön många gånger farlig, bara de individer som har en väl utvecklad vaksamhet har en chans att överleva på sikt. Det är inte mycket som undgår en basenji. Den läser och tolkar omgivningen blixtnabbt och är överhuvudtaget mycket signalsäker. En basenji är en utpräglad flockhund men besitter också en stor portion självständighet. För att basenjin ska fungera väl i sin miljö krävs att den blir bemött med respekt för sin integritet. Bara genom att göra sig förtjänt av dennas respekt kan man fungera som den flockledare som är helt nödvändig för att basenjin ska utvecklas till en harmonisk och trygg familjemedlem. Att leva med en basenji innebär en kompromiss. Den blir aldrig din slav. Den måste alltid känna att den har fördel av att leva med dig. Men alla som har förmånen att dela sitt liv med basenjin vet också att det finns få, om ens någon ras, som kan fånga sin ägares hjärta som en basenji. Rasen är mycket påhittig och för att trivas med basenjin krävs förutom ett stort hundintresse, att man kan se på tillvaron med en hel del humor. Basenjin är obrottsligt trogen sin flock och är en underbar familjemedlem men kan vara reserverad mot främlingar. Det är mycket viktigt med socialträning av den unga hunden. Den måste tidigt vänja sig vid olika miljöer och aktiviteter och behöver en trygg och stark flockledare som lotsar den genom tillvaron. Basenjin är en ras som inte passar alla. Rasen har kvar mycket av de urhunds beteenden som gjort den så väl anpassad för ett liv i innersta Afrika. Ett liv i en miljö som ställer stora krav på vaksamhet, självständighet, blixtnabba reaktioner och en utpräglad överlevnadsinstinkt. En mentalt stabil och rätt fostrad basenji, som lever i en miljö där man förstår dess särart, är dock en underbar kamrat som med sin charm, livsglädje och intelligens ständigt förgyller tillvaron för sin ägare. Det finns dock basenjiägare som upplever att de har problem med temperamentet på sin hund och det måste naturligtvis tas på allvar. De vanligaste problemen är att basenjin inte vill att främmande människor ska hantera dem och att de är aggressiva mot hundar av samma kön. *Standardens beskrivning av mentaliteten hos en basenji anger att den skall vara intelligent, självständig men ändå tillgiven och alert. Mot främlingar kan den uppträda reserverat.*

2009 genomfördes en enkät för att få fram mätbara siffror gällande bl a mentaliteten.

Antalet insända svar var 235. En ny enkät genomfördes 2015 för att stämma av nuläget. Antalet insända svar var 201.

Så här **upplevdes** hundarna av sina ägare:

	2009	2015
Trevliga		
- mot familjemedlemmar	99 %	99,5 %
- mot främmande	81 %	86,1 %
- hanhundar	60 %	67,7 %
- tikar	71 %	73,6 %

Rädda för något	31 %	29,9 %
Inte rädda	68 %	70,1 %

De kommentarer som inkom 2009 visade att de som ansågs rädda i de flesta fall var hundar som var försiktiga i sin första kontakt med främmande, snarare än verklig rädsla. I svaren 2015 är det ca 10 % som visar rädsla för främmande människor, medan de flesta som visar rädsla är rädda för fyrverkerier, smällare, åska och höga ljud.

Aggressiva

- mot familjemedlemmar	3 %	2,5 %
- mot främmande	11 %	8,0 %
- hanhundar	25 %	23,9 %
- tikar	21 %	18,9 %

Kommentarerna visar att det i flera fall varit engångshändelser.

Antal utdelade sk ”mentalnollor” – numera ”disqualified” på utställning

2005	5
2006	1
2007	3
2008	6
2009	5
2010	2
2011	1
2012	1
2013	3
2014	1
2015	0

Mentaliteten är en viktig del i aveln med hundar. Under våren 2012 startade SKK en möjlighet för alla hundar, oavsett ras, att genomföra en mentalbeskrivning. Den beskrivningen heter Beteende-och personlighetsbeskrivning hund och benämns BPH. BPH är avsett att fungera som ett verktyg för uppfödare för att de med större säkerhet ska kunna välja avelsdjur som nedärver den mentalitet man önskar hos avkomman. BPH ska ge en basinformation om rasens mentalitet och beteenden som special-och rasklubbar sedan kan komplettera med rasspecifika prov/ tester vid andra tillfällen. Det är också viktigt att de reaktioner som observeras har en stark koppling till hundens vardagsbeteenden. Det är av vikt att klubbar och uppfödare aktivt medverkar till att så många hundar som möjligt beskrivs eftersom det ger goda förutsättningar för till exempel beräkning av rasspecifika egenskaper och beteendens arvbarhet. När 200 enskilda hundar inom en ras har gått BPH-banan kommer ras- och specialklubben att få en detaljerad sammanställning av resultatet, som kan vara användbart för klubbarna i deras arbete kring mentalitet.

Enligt SKK:s grundregler gäller följande; ”Hund som uppvisar beteendestörning i form av överdrivna rädlereaktioner eller aggressivt beteende i oprovocerade eller för hunden vardagliga situationer ska inte användas i avel”. För dig som vill veta mer finns här en länk till SKK:s sida om BPH

<http://www.skk.se/uppfodning/mentalitet/beteende-och-personlighetsbeskrivning-hund-bph/>

Mål

Att, med bevarande av de urhunds-beteenden som är så karakteristiska för rasen, ändå sträva efter att basenjin ska fungera väl i den flock och det samhälle den lever i.

Att på 3-5 års sikt minska antalet ”mentalnollor”/”disqualified p g a mentalitet” på utställning till under 3 per år. Utvärdering år 2015: Det målet har hållits, men det återstår att se att det håller även långsiktigt.

Att på 5 års sikt minska antalet hundar som upplevs aggressiva mot främmande människor till under 5 %.

Utvärdering år 2015: Siffran har minskat från 11 till 8 %, men det är en bit kvar till målet.

Att på 5 års sikt minska antalet hundar som upplevs rädda till under 25 %.

Utvärdering år 2015: Siffran har minskat från 31 % till 29,9 %, vilket är en för liten minskning för att vi ska kunna se om det är en trend. Det är en bra bit kvar till målet.

Avelsstrategi

Att bara avla på väl fungerande mentalt stabila hundar och att utbilda basenjiägare om rasens mentala särdrag.

Hälsa

Basenjin är en frisk ras. De flesta basenjiss uppnår en hög ålder och rasen ligger i någon av de lägsta premieklasserna hos försäkringsbolagen. Hälsoenkäten som skickades ut 2003 visade att det fanns några hälsoproblem som var mer vanligt förekommande. Det var framförallt immunbristsjukdomar såsom tandlossning och furunkulos. Båda sjukdomarna innebär lidande för drabbade hundar. Det fanns även en relativt stor andel av basenjiägarna som upplevde att deras hund hade känslig mage. Enligt enkäten 2009 verkar dessa problem ha minskat. Navelbräck förekommer hos knappt hälften av våra basenjiss. Det rör sig i de allra flesta fall om små bräck med lite fett- och bindväv som inte innebär något obehag för hunden. Enligt enkäten 2015 verkar furunkulos ha ökat något medan tandlossning har minskat. Det är fortfarande en del som har känslig mage, men detta verkar inte ha ökat. Navelbräcken har ökat med några procent, men endast ett fåtal (4 st) är stora som en femkrona.

Hälsoläget har undersökts i en enkät som gick ut till alla kända basenjiägare våren 2003, i en enkät 2009 och nu senast i en enkät 2015. Ytterligare underlag har varit försäkringsbolagens statistik över utbetalda ersättningar (2003) samt SKK:s rasdata. När det gäller basenjiretinopati och PRA kommer uppgiften ifrån vet. Berit Wallin Håkanson och SKK:s hunddata och när det gäller Fanconis syndrom kommer uppgifterna från de insjuknade hundarnas ägare.

Rasens kända ärftliga sjukdomar är:

Fanconis syndrom. Sjukdomen ett minne blott då det sedan 2010 finns en DNA-test för att testa för anlagsbärare. Vid Fanconis syndrom fungerar inte njuren normalt utan hunden förlorar viktiga ämnen, som glukos, vatten, natrium, kalium, urinsyra, bikarbonat etc., via urinen. Symtomen är ökad törst, ökad urinavgång, uttorkning och viktminskning. Provtagning visar socker i urinen men blodsockerhalten är normal. Hunden börjar oftast visa symtom vid 4-7 års ålder. Alla avelsdjur ska testas och både fritestade och anlagsbärare kan användas i avel, en bärare paras alltid med en fri.

Höftledsdysplasi (HD), totalt ca.10 fall – Höftledsdysplasi är en sjukdom som påverkar utvecklingen av höftleden hos den unga hunden. Diagnosen säkerställs med röntgen när hunden är över ett år gammal. HD är en ärftlig sjukdom vars nedärvning troligtvis beror på ett flertal gener (polygen nedärvning). Rasklubben har inget krav på höftledsröntgen, men rekommenderar att avelsdjuren röntgas.

Basenjiretinopati/PRA, totalt cirka 45 fall – Basenjiretinopati/PRA innebär en sjuklig förändring av hundens näthinna. Sjukdomen påverkar framförallt mörkerseendet hos drabbade hundar och leder till blindhet, dock sent i livet. Det varierar när sjukdomen visar sig men oftast i sen medelålder, 5-7 år. Sjukdomen är med största sannolikhet ärftlig, men den exakta arvs gången är inte känd. Forskning har nu visat att basenji har två varianter av sjukdomen. Den ena kan vi testa för och genen kallas PRA-BJ1. Den andra varianten hittas endast vid ögonlysning, så avelsdjuren måste ögonlysas och helst också en gång när de är äldre, över 8 år.

Colobom, ett fåtal fall - Colobom är en medfödd avsaknad av en del i ögat och ett typiskt colobom är en defekt i regionen där ögats bägge halvor skall förslutas. När denna förslutning inte blir total uppstår ett colobom, vilket inte verkar ha någon negativ effekt på hundens syn och välmående. Colobom är ärftligt men den exakta arvs gången är ej känd, men troligtvis är det en oregelbunden dominant nedärvning, det vill säga den kan uttryckas på många olika sätt, från mild till allvarlig grad och kan hoppa över en generation för att sedan visa sig igen.

Flertalet av de ärftliga sjukdomarna debuterar sent, vid 4-12 års ålder, och man kan anta att anlagen är spridda i populationen.

Förutom de allvarligare ärftliga sjukdomarna förekommer det:

Katarakt. Katarakt eller grå starr är en grumling av ögats lins. Vissa kataraktformer har ett typiskt utseende, en karakteristisk debutålder och förekommer familjärt i vissa raser. Det innebär att de kan anses vara ärftliga men för de flesta former av katarakt har arvs gången inte fastställts. Lindrig katarakt påverkar synen obetydligt och kan ibland bara påvisas vid undersökning med spaltlampa, ett optiskt undersökningsinstrument. Andra gravare former leder till total linsgrumling och blindhet. Vid total katarakt är linsen helt grumlig och ögat är blint. Sådana katarakter kan förekomma såväl hos äldre som hos helt unga hundar.

Persistent Pupillary Membrane (PPM) – Innebär att det blir kvarstående rester av den hinna som täcker ögat hos alla nyfödda valpar och som ska försvinna vid ca 14 dagars ålder. PPM medför inga synproblem i sina lindrigare former. Finns i stort sett bara i sin lindrigaste form hos basenjis i Sverige. Under senare år har det dykt upp basenjis med kraftig PPM där trådarna sitter från iris-lins och iris-hornhinna, och några valpar med så mycket PPM att deras ögon var blå. PPM finns hos ca 50 % av basenjis i Sverige.

Navelbräck. Navelbräck uppstår när navelporten, den punkt mitt på buken där flera bukmuskler möts, är vidgad så att bukorgan (vanligen fett från stora nätet och/eller en bit tunntarm) faller ut i en bråcksäck som utgörs av hud och bukhinna. Navelbräck kan vara medfödda eller uppstå under de första månaderna av valpens liv. Den senare formen är inte i egentlig mening ”medfödd” utan uppstår till följd av en medfödd predisposition. Stora navelbräck, (större än en femkrona), kan behöva opereras medan mycket små bräck kan sluta sig spontant. Ibland sluter de sig helt utan yttre tecken men oftare kvarstår en liten fettkula under huden i navelområdet. Enkätsvaren för 2003 och 2009 gav ett utfall på 43 % respektive 49 % och nu senast i enkäten 2015 har den siffran ökat till 51 %. Navelbräck är alltså mycket vanligt på basenji, och i de allra flesta fall rör det sig om små bräck innehållande lite fett och bindväv. De lämnas oftast helt utan åtgärd. Det finns anledning att hålla koll på utvecklingen och att diskutera detta på uppfödarmöten inom rasklubben. Planerad avelskonferens 2017 kommer att ta upp detta till diskussion.

Utdrag ur SKKs formulering:

”För att avgöra huruvida en hund med lindrigt navelbräck kan användas i avel eller ej behövs dock rasspecifika prioriteringar, där de avelshygieniska åtgärderna anpassas till rasens övriga defekter, numerär och genetiska bredd. Hundar med stora/grav medfödda navelbräck ska aldrig användas i avel.”

Nedan följer statistik på över HD och ÖGON resultat. De är baserade på det år Basenjin är född och inte vilket år den röntgats eller ögonlysts.

HD statistik för Basenji födda åren 2000 – 2014 från SKKs Avelsdata

Diagnos	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
HD grad A	2	7	3	10	12	19	17	13	10	14	4	7	2
HD grad B	1	4	1	2	5	2	2	3	2	3	2	3	
HD grad C			1		1	1				2			
HD grad D					1								
HD grad E													
Totalt antal undersökta	3	11	5	12	19	22	19	16	12	19	6	10	2
Snittålder för undersökning (månader)	20	29	39	30	25	19	24	25	23	23	26	27	17
Antal födda	45	57	40	50	75	76	86	82	68	109	60	97	58

OBS! Ingen Basenji född 2013 och 2014 har ännu HD-röntgats, därav är det endast t.o.m.2012

ÖGON statistik för Basenji födda åren 2002 – 2013 från SKKs Avelsdata (totalt för nya & gamla protokollet)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
UA	8	18	24	24	33	23	25	39	22	17	1	15
Diagnos	4	9	17	17	26	16	9	19	11	10	6	5
Totalt antal undersökta	11	20	31	32	39	34	30	55	33	27	7	20
Antal födda	40	50	75	76	86	82	68	109	60	97	58	78

Fördelat på diagnos för Basenji födda åren 2002 – 2013 från SKKs Avelsdata (totalt för nya & gamla protokollet)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Ögon, ua	8	18	24	24	33	23	25	39	22	17	4	15
Corneadystrofi								1				
Persisterande hyaloidkärl										1		1
Ikke ärftlig katarakt						1						
- Katarakt öp				1				1				
· katarakt ÖP				1				1				
- Katarakt, partiell ekvatoriell							1					
· Katarakt, partiell cortex ekvatoriell, måttlig. Ärftlig							1					
- Katarakt, partiell, BPK						1						
· Katarakt, partiell cortex, BPK, lindrig. Ärftlig						1						
- Katarakt partiell främre Y-söm						1						
· Katarakt, partiell cortex främre Y-söm, lindrig. Ärftlig						1						
- PPM	4	9	17	14	22	13	9	17	11	9	6	4
· PPM, iris-iris lindrig	2	7	12	11	21	9	7	11	11	7	6	3
· PPM, iris-iris måttlig						1						1
· PPM, iris-iris, kraftig			2			1	1					
· PPM, iris-lins, lindrig						1						
· PPM, iris-cornea, lindrig			1	1			1	3				
· PPM, iris-cornea måttlig										1		
· PPM, iris-cornea, kraftig				1				2		1		
· PPM	2	2	2	1		2		1				
Progressiv retinal atrofi PRA							1					
- Retinopati				2	1							
· retinopati				1								
· Retinopati. Ärftlig				1								
· Retinopati. Ärftlighet kan förnävarande ej bedömas						1						
Glaskroppsframfall						1						

Antalet basenjjs som HD- röntgats under 2014 är 9st.

Grad A = 7st, B = 2st

Det totala antalet röntgade från 1990-2014 är 247st, fördelat på resultaten A=166st, B=46st, UA=14st, HD1=1st, C=13st, D=5st och E=1st

Antalet basenjjs som ögonlysts under 2014 är 45st.

Diagnos	Antal
PPM, iris-lins måttlig	1
PPM, iris-iris lindrig	10
PPM, iris-iris måttlig	2
PPM, iris-cornea måttlig	1
Katarakt, partiell cortex främre, lindrig. Ej ärftlig	1
Katarakt, partiell cortex främre Y-söm, lindrig. Ärftlig	1
Retinopati. Ärftlig	1
Öga UA	32

Av dessa är 17st ögonlysta som valpar, med resultatet: Öga ua 11st, PPM, iris-iris lindrig 3st, PPM, iris-iris måttlig 2st, PPM, iris-lins måttlig 1st och PPM, iris-cornea måttlig 1st.

I övrigt har noterats:

Mag-tarmproblem (främst "känslig mage") cirka 15 % enligt enkätsvaren 2003, 6 % 2009 och 6 % 2015.

Tandköttproblem cirka 6 % enligt enkätsvaren 2003. I enkäten 2009 var tandköttproblemen 12 % och 2015 9 %, men av kommentarerna i båda de senare enkäterna kunde man läsa att det i de allra flesta fallen var tandsten.

Furunkulos – cirka 10 % av dem som svarat på enkäten 2003. Räknas som en immunbristsjukdom. I enkäten 2009 fanns ingen specifik fråga om furunkulos, men en övrig fråga där man ombads notera t ex furunkulos. Siffran här ligger på ca 4 %. I enkäten 2015 är siffran 5 %.

Epilepsi. Epilepsi eller fallandesjuka delas in i två olika typer, primär och sekundär epilepsi. Vid sekundär epilepsi finns en påvisbar skada i hjärnan t.ex. en tumör, encefalit (hjärninflammation) eller skada av yttre våld. Andra orsaker kan t.ex. vara lågt blodsocker, förgiftning, lever- och njurskador. Sekundär epilepsi kallas också förvärvad eller symtomatisk epilepsi. Vid primär eller idiopatisk epilepsi kan man inte påvisa skada i hjärnan. Det anses att ärftliga faktorer kan spela roll för utvecklandet av primär epilepsi. Primär epilepsi debuterar ofta vid låg ålder, från 6 månader till fem år. Primär epilepsi ses oftare hos hanar än tikar. Kramperna kommer oftast när hunden sover och ser likadana ut från gång till gång. Men kramperna kan delas in i två olika typer: Petit mal är ett lindrigare anfall där de t.ex. kan sitta i soffan och gnälla lite och kanske även skaka. Ibland märks det knappt att de har ett anfall. Grand mal är ett stort anfall. De faller ihop och har ordentliga kramper. De är helt "borta", de kissar även på sig och ibland även bajsar de på sig. När de har vaknat till så kan de vara "borta" i ögonen ett tag.

Hur vanligt är epilepsi? Uppgifter finns att mellan 0,5-5,7 % av alla hundar någon gång haft epileptiska anfall. Det anses att ärftlighet kan spela en stor roll för utvecklandet av primär epilepsi. Man har trots ett flertal studier inte kunnat fastställa hur det nedärvs. Generellt bör gälla att man ej avlar på hund med epilepsi, inte upprepar en kombination som gett epilepsisjuk avkomma och att man ej avlar på kullsyskon till hundar med epilepsi. Enligt enkäten 2015 är siffran 2 %.

Våranfall. Klubben har vid ett flertal tillfällen blivit informerad av ägare till basenjjs, eller hört talas om, att dessa hundar fått ett anfall på våren. De blir loja, de kan bli lite ljusa i tandköttet och kan faktiskt falla ihop och bli allmänt påverkade. De kan ibland visa lite obalans i levervärderna. Oftast är detta något som går över av sig självt eller så åker man in till veterinären och de får behandlingar av olika slag, och brukar sedan skrivas ut fort. Detta händer ofta våren/sommaren nummer två i basenjins liv och det händer ofta när gräset har börjat växa. Våra basenjjs har ju stor förkärlek till det späda gröngräset på våren och kan beta som kor. Så de rör sig gärna i gräset, men anfällen kommer när gräset börjar nå upp under magen på dem och det verkar som att de får en allergisk reaktion eller förgiftningssymtom. Andra får som riktiga anfall och faller ihop som i ett chocktillstånd, många gånger äter de gräs och vill sedan kräkas och då faller de ihop. Vad detta beror på kan vi fundera över, men det verkar vara något som händer en gång, och aldrig mer. Enligt enkäten 2015 ligger siffran på 7,5 %

Cystinstenar. Några basenjjs har de senaste åren insjuknat med cystinstenar, dvs stenar i urinvägarna. Det är ett livshotande förlopp och kräver i de flesta fall kirurgi och många gånger kommer stenarna igen. Cystinsten orsakas av en ovanlig ärftlig defekt i kroppens hantering av aminosyran cystin. Utsatta raser i andra länder är basenji, basset, irländsk terrier och tax.

I enkäten 2009 framkom att *allergier* finns hos ca 8 % av basenjipopulationen. Noterades även några fall av *sköldkörtelproblem*, vilket vi har under uppsikt. I enkäten 2015 är siffrorna 12 % för allergier och 2,5 % för sköldkörtelproblem.

På frågan om man ansåg sin hund vara fullt frisk svarade 91 % ja och 8 % nej 2009. 2015 var motsvarande siffror 87 % respektive 11 %.

Mål

Att på 5 års sikt:

- Hålla antalet navelbräck under 50 % (Långsiktigt mål kommer att diskuteras under 2017).

Att för övriga förekommande och eventuellt nya sjukdomar hålla uppsikt på att inte någon drastisk ökning sker.

Avelsstrategi

Att all avel ska bedrivas på ett sådant sätt att risken för att sprida anlag för sjukdomar vidare inom populationen ska begränsas.

Att öka kunskapen om utbredningen och effekterna av de genetiska sjukdomar som förekommer i rasen.

Att inte använda hundar med immunbristsjukdomar, annat än i sin allra lindrigaste form, i avel.

Att inte använda hundar med stora/grava medfödda navelbräck i avel.

Att inte använda hundar som har en hög risk för att vara nedärvare av genetiska sjukdomar i avel.

Att vid all avelsplanering särskilt beakta förekomsten av anlagsbärare för genetiska sjukdomar i avelsdjurens stamtavla och att undvika kombinationer som innebär en ökad risk för sjuk avkomma.

Att avelsdjurens föräldrar ska ha uppnått cirka sex års ålder, det vill säga den ålder då basenjiretinopati vanligtvis har debuterat.

Hane och tik som används i avel skall vara ögonlyst efter ett års ålder. Ögonlysningen gäller då i 24 månader. Efter 5 års ålder är ögonlysning giltig i 12 månader.

Att öka andelen hundar som ögonlyses och särskilt verka för att varje avelsdjur ögonlyses åtminstone en gång efter 8 års ålder.

Hane och tik skall vara testade för fanconis syndrom med DNA-test före parningsdatum. Ena föräldradyret måste vara "fri" med den direkta DNA-testen och det andra måste vara antingen "fri" eller "bärare" och under utfasningen av den tidigare markörtesten "troligen fri" eller "troligen bärare". Hund som är testad "sjuk" (kommer troligen att utveckla sjukdomen) får inte användas i avel.

Hund som själv är sjuk ska inte användas i avel i enlighet med SKK:s grundregler.

Hane eller tik med basenjiretinopati/PRA får användas i avel om den paras med en 6 år eller äldre frilyst partner. Frilysningen skall vara gjord när hunden är 6 år eller äldre.

Basenji testad som sjuk med DNA-test mot PRA-BJ1 får inte användas i avel men fritestade och bärare kan paras med varandra (fritestad-fritestad/fritestad-bärare).

Exteriör

Basenjins skall vara lätt byggd med fin benstomme och aristokratiskt utseende. Den skall vara högbent i förhållande till kroppslängden. Basenjins skall alltid visa god resning och vara alert med ett intelligent uttryck. Huvudet, med dess rynkor och uppstående öron, skall vara stolt buret av en väl välvd hals. Den djupa bröstkorgen skall övergå i en tydligt markerad midja och svansen skall bäras hårt ringlad. Helhetsbilden skall vara en välbalanserad hund med gasellik elegans. Idealhöjd/vikt för hanhund 43cm/11kg och för tik 40cm/9,5 kg.

Godkända färger är röd och vit, brindle, svart och vit, svart/vit och tan och trikolor.

Exteriört finns det flera olika typer representerade i Sverige. Generellt är kvaliteten hög även när man jämför med utlandet.

Statistik avseende fördelning av kvalitetspriser för basenji på svenska utställningar:

År	CK	1	2	3	KEP	0	0 pga mentalitet	Totalt	CK%	CK+1:apris%
2005	300	156	44	1	0	5	5	506	59	90
2006	269	111	48	9	2	1	1	440	61	86
2007	342	160	47	2	0	4	3	555	62	90
2008	454	222	56	4	3	8	6	747	61	90
2009	340	184	57	2	1	5	5	589	58	89
2010	321	210	52	3	0	2	2	588	55	90
2011	8	15	2	0	0	0	0	25	32	92

År	CK	E	V	G	S	KEP	Disk	Disk pga mentalitet	Totalt	CK%	CK+Epris%
2011	314	144	89	12	2	2	1	1	564	56	81
2012	329	94	91	17	1	1	2	1	535	61	79
2013	371	142	72	3	1	4	4	3	597	62	86
2014	341	98	124	15	2	0	1	1	581	59	76

Mål

Att bevara den höga exteriöra kvaliteten; antal ck skall fortsättningsvis inte understiga 50 %.

Avelsstrategi

All avel ska ske med standarden som underlag.

Att särskild vikt ska läggas vid att bevara rasens exteriöra särdrag.

Att bara använda meriterade djur i avel.

Hane och tik skall ha erhållit lägst 2:a pris i kvalité/very good, i officiell klass, vid lägst 15 månaders ålder. Undantag kan göras för avelsdjur som får ”OK” i Lathunden avseende bidrag till genpoolen. Meritering kan även göras genom deltagande på en beskrivning anordnad av Svenska Basenjissällskapet eller godkänt resultat på officiellt prov.

Uppföljning

- Årligen – Avelsrådet inom Svenska Basenjissällskapet ska kontinuerligt rapportera om utvecklingen i rasen och hur målen i RAS uppfylls.
- Vart 5:e år – RAS ska följas upp, diskuteras och eventuellt revideras på ett medlems- och uppfödarmöte.

SKK:s utlåtande från föregående revidering:

”Undertecknad har på uppdrag av SKK/AK granskat Svenska Basenjissällskapets avelsstrategi.

Det första RAS fastställdes 2005 och det dokument som nu föreligger är en uppdatering och bearbetning. Dokumentet är trevligt skrivet och tydligt. Basenjins särart beskrivs väl. Rasen är numerärt liten, och klubben är väl medveten om de speciella problem detta innebär. Målen är realistiska och strategierna väl avvägda med kloka prioriteringar.

Av klubbens hemsida framgår att klubben har en valphänvisning, men detta nämns inte i RAS, vilket borde göras.

Lycka till med avelsarbetet!

Färgelanda 26 jan 2012

Anna Uthorn ”